

III. Nepřirozené úmrtí a úmrtí způsobené cizím zaviněním

Ačkoliv pravděpodobnost, že osoba v České republice zemře následkem cizího zavinění, je v České republice velmi nízká¹, jedná se pro pozůstalé o velmi traumatizující zážitek, a to nejen kvůli ztrátě blízkého člověka, ale i kvůli následné zátěži, kterou přináší trestní řízení.

Ve chvíli, kdy osoba zemře náhle, beze svědků a na jiném místě než ve zdravotnickém zařízení, nebo například v důsledku dopravní nehody, je většinou nutné, aby věc prověřila policie a potvrdila či vyloučila zavinění cizí osoby. To platí i pro sebevraždu, což ostatně v textu uváděla sama autorka.

Je běžné, že si policie pozve blízké osoby zemřelého za účelem získání dalších informací. V naprosté většině případů to neznamena, že by vás podezřivali ze spáchání trestného činu. Pokud se o úmrtí dozvídáte od policie, taktéž by vám měli sdělit, co se zemřelé osobě stalo a co se bude dít dál. V takové chvíli je dobré **vyžádat si jméno, číslo či email na konkrétního policistu, který se případem bude zabývat a na nějž se lze v případě jakýchkoliv dotazů obracet**. Policie může být často zaměřena na svou vyšetřovací práci a zapomínat přitom na pozůstalé. Proto se neváhejte aktivně ozvat a dožadovat se informací o tom, co se aktuálně ve věci děje.

Dokud úmrtí prověřuje policie, nelze většinou uspořádat pohřeb (přínejmenším dokud trvá zkoumání těla zemřelého). Taktéž můžou být zabaveny věci zemřelého, které měl v době smrti u sebe. **Pokud na konci svého šetření policie zjistí, že úmrtí nebylo způsobeno zaviněním jiné osoby, rozhodne o odložení věci s odůvodněním, že se nestal trestný čin**. Pak už nic nebrání tomu, aby bylo naplánováno a uskutečněno poslední rozloučení se zesnulým a aby byly příbuzným navraceny věci zemřelého.

Pokud je zde podezření, že smrt byla způsobena trestným činem, musí policie nařídít soudní pitvu. Ta slouží k tomu, aby se stanovila přesná příčina úmrtí a vypracoval se znalecký posudek, který bude sloužit policii, státnímu zástupci a posléze soudu jako jeden z důkazů. Pohřbit tělo pak lze pouze se svolením státního zástupce. Současně jakmile bude mít policie dostatečné podklady nasvědčující tomu, že ze spáchání činu je podezřelá konkrétní osoba, zahájí proti ní trestní stíhání.

Obecně lze říci, že trestní řízení, jehož část tvoří i trestní stíhání, je proces, který probíhá podle jasně stanovených pravidel uvedených v trestním řádu. Jeho úkolem je zjistit, zda se trestný čin stal, kdo je jeho pachatelem a rozhodnout o trestu pro něj. **V rámci trestního řízení je dán prostor i**

---

¹ Dle dat zveřejňovaných Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR, dostupných zde <https://www.nzip.cz/data/2107-priciny-umrti-regionycasove-rady-datovy-souhrn>

poškozeným, kteří mohou uplatnit vůči pachateli nárok na náhradu majetkové či nemajetkové újmy, která jim na základě jeho jednání vznikla.

Pozůstalí po osobě, jež zemřela v důsledku trestného jednání, mají v trestním řízení postavení poškozených. Z tohoto postavení jim pak plynou i určitá práva, jako je například možnost nahlížet do trestního spisu, jsou vyrozumíváni o jednotlivých úkonech včetně hlavního líčení u soudu, mají právo se odvolat či podat stížnost, mohou podávat návrhy na doplnění dokazování a taktéž učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný čin na jejich život. Zároveň pokud v rámci vyšetřování nebude poškozený spokojen s postupem policie, může se obrátit na dozorujícího státního zástupce s žádostí o přezkum takového postupu.

Je důležité zmínit, že poškozený nemá povinnost účastnit se jednání u soudu. Jedinou výjimkou je situace, kdy by zároveň měl vypovídat jako svědek, v takovém případě je jeho účast povinná. O tom však bude poučen v předvolání, které mu soud doručí.

Poškozený se může v trestním řízení nechat zastoupit zmocněncem, který bude vykonávat jeho práva. Zmocněnec (většinou advokát) může poškozenému ulehčit od zátěže spojené s probíhajícím řízením, neboť bude vyřizovat veškerou administrativu, jako je přebírání pošty, hlídání případných termínů a lhůt a zejména mu pomůže s uplatněním jeho nároků vůči pachateli. **Po usmrcení blízké osoby mají pozůstalí vedle práva na náhradu nákladů pohřbu zejména také právo na odčinění duševních útrap, kdy neexistuje jednoduchý návod, jak tento nárok vyčíslit.** Z toho důvodu může být vhodnější svěřit takový úkol profesionálovi. Z praxe lze uvést, že částky za odčinění duševních útrap pro pozůstalé mohou dosahovat vyšších stovek tisíc až nižších milionů korun. Trestní soudy ovšem uplatňovaný nárok na náhradu způsobené újmy nemusí přiznat v plné výši. V takovém případě se lze po skončení trestního řízení obrátit na soud civilní.

Specifická je pak oblast dopravních nehod, kdy poškození pozůstalí mohou navíc všechny svoje nároky uplatnit u pojišťovny viníka dopravní nehody.

Další práva pro oběti trestných činů, včetně práva na peněžitou pomoc, od roku 2013 v České republice zajišťuje zákon o obětech trestných činů. Tento zákon definuje, koho lze považovat za oběť trestného činu (širší okruh osob oproti poškozenému dle trestního řádu), přičemž pozůstalí - konkrétně příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu - jsou považováni za oběti dle tohoto zákona.

Jedním z institutů, který zákon o obětech zavedl, je **peněžitá pomoc obětem**. Jedná se o finanční pomoc, která je vyplácena státem, a která by měla sloužit k překlenutí doby zhoršené sociální situace nastalé po spáchání trestného činu. **O peněžitou pomoc může požádat pozůstalý po oběti, která zemřela v důsledku trestného činu, a to byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.**

O peněžitou pomoc je potřeba požádat do dvou let ode dne, kdy jste se o újmu způsobené trestným činem dozvěděli, maximálně však do pěti let od spáchání trestného činu. Po uplynutí jedné ze lhůt právo na peněžitou pomoc zaniká. Výhodou peněžitě pomoci je, že může být vyplacena, i když nedošlo k pravomocnému odsouzení pachatele trestného činu, a to například z důvodu jeho nepřičetnosti, jeho vlastního úmrtí či pokud se nepodařilo pachatele dohledat. Současně pokud nejsou důvodné pochybnosti o tom, že se trestný čin, v jehož důsledku oběť zemřela, stal, lze peněžitou pomoc poskytnout i před vyhlášením odsuzujícího rozsudku či nabytím právní moci.

Výše peněžitě pomoci je stanovena paušálními částkami. Pro pozůstalé oběti je to pak částka 200 000 Kč na osobu, resp. 175 000 Kč pro sourozence zemřelého. Od částky je potřeba odečíst vše, co již případně pozůstalý obdržel z titulu náhrady škody či nemajetkové újmy (například v rámci trestního řízení – viz výše). Pokud by nárok na peněžitou pomoc vznikl více pozůstalým, nesmí součet vyplacených finančních prostředků překročit 600.000 Kč.

Je důležité ovšem zmínit i to, že stát může peněžitou pomoc nepřiznat či snížit podle sociální situace žadatele a že současně přihlédne k tomu, zda oběť využila všech zákonných prostředků, aby uplatnila nárok na náhradu újmy na pachateli či jiné osobě. Tedy zda se například přihlásila se svým nárokem v rámci trestního řízení.

Žádost se podává Ministerstvu spravedlnosti; lze využít formulář, který je zveřejněn na jejich stránkách². O žádosti by mělo být rozhodnuto do tří měsíců od jejího podání, nicméně lze tuto lhůtu ze strany ministerstva prodloužit. Pokud žádosti vyhověno nebude, je možné rozhodnutí napadnout správní žalobou u Městského soudu v Praze.

Ztráta blízkého za tragických okolností je mimořádně náročná situace. Zorientovat se v následném trestním řízení a současně využívat důsledně práv, které z postavení poškozeného (či oběti) plynou, je pro osobu bez právního vzdělání velmi složité. Pomoci zde mohou i neziskové organizace, například **Bílý kruh bezpečí**, která nabízí bezplatné poradenství pro oběti trestných činů, a to i prostřednictvím **bezplatné nonstop linky 116 006**.

---

² <https://msp.gov.cz/web/msp/obeti-trestnych-cinu-penezita-pomoc/-/clanek/dotaznik-pro-ucely-podani-zadosti-o-penezitou-pomoc-obetem-trestne-cinnos-1>